

Elżbieta Michalak

Awans zawodowy nauczyciela
w świetle zmian prawnych –
zadania eksperta

Nadzór merytoryczny
Wydział Współpracy z Placówkami Doskonalenia Nauczycieli
i Bibliotekami Pedagogicznymi

Iwona Konopka

Redakcja i korekta

Danuta Kownacka

Projekt okładki, redakcja techniczna i skład

Barbara Jechalska

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2024

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji Creative Commons
Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl

Szanowni Państwo,

niniejszy materiał informacyjny został przygotowany jako podsumowanie webinarów przeprowadzonych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji dla ekspertów do spraw awansu zawodowego nauczycieli. Obejmuje zakresem pierwsze trzy z pięciu zrealizowanych spotkań z cyklu *Awans zawodowy nauczyciela w świetle zmian prawnych – zadania eksperta*¹.

Zebraliśmy i opracowaliśmy dla Państwa najciekawsze i najważniejsze pytania uczestników oraz zagadnienia, które zostały poruszone podczas panelu dyskusyjnego.

Mamy nadzieję, że poniższe opracowanie pomoże rozwiązać pojawiające się wątpliwości natury prawnej lub dotyczące praktyki pracy eksperta, a w efekcie ułatwi realizację zadań związanych z awansem zawodowym nauczycieli.

1. Czy opiekun stażu, który jest jednocześnie czynnym ekspertem, może zasiadać jako ekspert w komisji egzaminacyjnej, przed którą stają jego stażyści?

W przepisach nie ma zapisu, który zabrania zasiadania w komisji egzaminacyjnej czynnemu ekspertowi, który jednocześnie pełni funkcję opiekuna stażu lub mentora nauczyciela stającego przed komisją.

Ekspert podpisuje oświadczenie, że zgodnie z treścią art. 24 § 1 pkt 1 i 7 *Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego* (Dz.U. 1960 nr 30 poz. 168) nie występują ani też nie są mu znane żadne okoliczności, które mogą wywołać wątpliwości co do bezstronności w rozpatrywaniu wniosku o nadanie stopnia nauczyciela mianowanego.

2. Jakie składowe zawiera projekt oceny dorobku zawodowego za okres stażu, opracowany przez opiekuna stażu?

Opiekun stażu, w terminie 7 dni od dnia zakończenia stażu, przedstawia dyrektorowi szkoły projekt oceny dorobku ze szczególnym uwzględnieniem obserwowanych zajęć prowadzonych przez nauczyciela oraz stopnia jego zaangażowania w realizację wymagań koniecznych do uzyskania stopnia nauczyciela mianowanego. Przepis ten obowiązuje do 31 sierpnia 2027 r.

Podstawa prawna: *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2022 poz. 1730).

1 Tytuły poszczególnych webinarów: 1. *Awans na stopień nauczyciela mianowanego według dotychczasowych przepisów prawnych. Zadania eksperta*; 2. *Awans nauczyciela początkującego według przepisów prawnych obowiązujących od września 2022 r. Zadania eksperta*; 3. *Awans na stopień nauczyciela dyplomowanego według dotychczasowych przepisów prawnych. Zadania eksperta*.

3. Czy w posiedzeniu komisji może brać udział osoba, która pełni wyłącznie funkcję protokolanta, a nie jest zarazem członkiem komisji?

Z przebiegu pracy komisji egzaminacyjnej lub komisji kwalifikacyjnej sporządza się protokół. Organ, który powołał komisję egzaminacyjną lub komisję kwalifikacyjną, zapewnia jej obsługę administracyjno-biurową oraz pokrywa wydatki związane z jej działalnością.

Nie ma zapisu, który dopuszcza udział bądź zabrania udziału protokolanta w pracach komisji egzaminacyjnej lub kwalifikacyjnej. Jednak w praktyce protokoły sporządzają częściej członkowie komisji. Protokolanci spoza grona członków komisji są powoływani bardzo rzadko.

4. Jakie przepisy regulują, kto powinien sporządzić protokół?

W żadnym z dokumentów prawnych nie ma zapisu, kto powinien sporządzić protokół. Najracjonalniejsze wydaje się przygotowanie protokołu przez osobę, która jest w stanie brać czynny udział w pracach komisji, a jednocześnie protokołować jej przebieg w sposób syntetyczny, konkretny i przejrzysty.

W kwestiach dotyczących prac komisji egzaminacyjnej lub komisji kwalifikacyjnej nieuregulowanych w rozporządzeniu w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli decyduje komisja w drodze głosowania, zwykłą większością głosów członków obecnych na posiedzeniu. Zapis o sporządzeniu protokołu może być zawarty w *Regulaminie pracy komisji kwalifikacyjnej* lub *Regulaminie pracy komisji egzaminacyjnej*.

5. Czy ekspert powinien sporządzać protokół z prac komisji? Czy nie stoi to w sprzeczności z zadaniami eksperta, które powinien on wykonywać podczas posiedzenia komisji?

W 2018 r. po kontroli NIK w wybranych jednostkach organizujących egzaminy i komisje kwalifikacyjne pojawiły się wnioski i rekomendacje dotyczące wprowadzenia obowiązku zapewnienia protokolanta spoza składu komisji, odpowiedzialnego za prawidłowe sporządzenie protokołu z przebiegu egzaminu i rozmowy kwalifikacyjnej. W praktyce okazało się, że w organach prowadzących i nadzorujących szkoły i placówki oświatowe nie ma osób, które byłyby w stanie temu zadaniu sprostać formalnie, a przede wszystkim merytorycznie. Zatem sporządzaniem protokołów na ogół zajmują się eksperci, ponieważ zazwyczaj mają stosowne kompetencje. Możliwe jest wykonywanie notatek w trakcie posiedzenia komisji – w celu późniejszego uzupełnienia protokołu – lub opracowywanie go na bieżąco podczas prac komisji.

6. Czy w protokole powinny zostać podane konkretne odpowiedzi nauczyciela, czy wystarczy odnotować, że jego odpowiedź była poprawna lub niepoprawna?

W przywołanych powyżej wnioskach i rekomendacjach z kontroli NIK, a także we wnioskach z odwołań nauczycieli od negatywnych decyzji komisji egzaminacyjnych i kwalifikacyjnych, kierowanych do MEN, wyraźnie wskazano, aby protokoły z posiedzeń komisji egzaminacyjnych i komisji kwalifikacyjnych zawierały syntetyczną informację o odpowiedziach udzielonych przez nauczyciela, np. co wskazał, co podkreślił, jak ocenił działania, jakie działania i ich efekty wymienił.

W protokole powinna się również znaleźć opinia dotycząca odpowiedzi udzielonych przez nauczyciela. Z przepisów prawa jasno wynika, że z posiedzenia komisji egzaminacyjnej lub komisji kwalifikacyjnej sporządza się protokół zawierający m.in. informacje o przebiegu egzaminu, w tym treść pytań zadanych nauczycielowi przez komisję, a także odpowiedzi udzielonych przez nauczyciela.

Podstawa prawna: *Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 września 2022 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz.U. 2022 poz. 1914).

7. Czy istnieje obowiązek przygotowania regulaminu komisji egzaminacyjnej lub komisji kwalifikacyjnej?

Zarówno *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz.U. 2018 poz. 1574), jak i *Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 września 2022 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz.U. 2022 poz. 1914) zawierają procedury pracy komisji egzaminacyjnych i komisji kwalifikacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy oraz szczegółowo regulują zasady pracy tych organów. Nie ma zatem potrzeby przygotowywania każdorazowo regulaminu komisji, co nie znaczy, że nie można tego robić, jeżeli takie procedury obowiązują w organach organizujących komisje. Sporządzenie protokołu z każdego posiedzenia jest obowiązkowe, a w sprawach dotyczących prac komisji nieuregulowanych w rozporządzeniu decyduje komisja w drodze głosowania, zwykłą większością głosów członków obecnych na posiedzeniu.

8. Czy nauczyciel kontraktowy rozpoczynający w 2023 r. awans zawodowy według przepisów przejściowych odbywa 1 rok i 9 miesięcy stażu na nauczyciela mianowanego?

Staż na stopień nauczyciela mianowanego może trwać 2 lata i 9 miesięcy lub tylko 9 miesięcy – w zależności od tego, ile wynosił staż na stopień nauczyciela kontraktowego.

Jeżeli nauczyciel uzyskał stopień nauczyciela kontraktowego do 31.08.2022 r. i przed 1.09.2022 r. nie rozpoczął stażu na stopień nauczyciela mianowanego, staż ulega skróceniu o rok, tj. ma wtedy wymiar 1 roku i 9 miesięcy (ponieważ staż na stopień nauczyciela kontraktowego trwał 9 miesięcy).

Jeśli nauczyciel uzyskał stopień nauczyciela kontraktowego przed 1 września 2022 r., po odbyciu stażu trwającego 12 miesięcy, to wtedy staż na stopień nauczyciela mianowanego w 2023 r. ma wymiar tylko 9 miesięcy.

Podstawa prawna: *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2022 poz. 1730).

9. Nauczyciel będący nauczycielem kontraktowym nie rozpoczął stażu w 2023 r., ponieważ przebywał na urlopie. Zamierza rozpocząć staż w roku szkolnym 2024/2025. W jakim wymiarze musi go odbyć?

Nauczyciel może rozpocząć staż na stopień nauczyciela mianowanego po przepracowaniu (pozostawaniu w zatrudnieniu) co najmniej 2 lat od dnia nadania stopnia nauczyciela kontraktowego.

Jeżeli nauczyciel uzyskał stopień nauczyciela kontraktowego do 31.08.2022 r. i przed 1.09.2022 r. nie rozpoczął stażu na stopień nauczyciela mianowanego, to jego staż ulega skróceniu o rok, tj. ma wymiar 1 roku i 9 miesięcy lub 9 miesięcy.

Podstawa prawna: *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2022 poz. 1730).

10. W jakich przypadkach staż nauczyciela kontraktowego może zostać skrócony do 9 miesięcy? Proszę o podanie przykładów.

Przykład 1.

Nauczyciele, którzy do dnia 31 sierpnia 2022 r. uzyskali stopień nauczyciela kontraktowego i do tego dnia nie uzyskali stopnia nauczyciela mianowanego, a także nauczyciele, którzy na podstawie art. 9 ust. 1 *Ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2019 poz. 1287) odbyli staż na stopień nauczyciela kontraktowego w wymiarze **12 miesięcy** oraz nie rozpoczęli stażu na stopień nauczyciela mianowanego przed dniem 1 września 2022 r., staż na stopień nauczyciela mianowanego realizują w wymiarze 9 miesięcy.

Przykład 2.

Nauczyciele kontraktowi, którzy w dniu 1 września 2022 r. legitymowali się co najmniej **dziesięcioletnim okresem pracy w szkole** i którzy nie rozpoczęli stażu na stopień nauczyciela mianowanego przed dniem 1 września 2022 r., mogą ubiegać się o uzyskanie stopnia nauczyciela mianowanego po odbyciu stażu trwającego 9 miesięcy.

Podstawa prawna: *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2022 poz. 1730).

11. Pytanie dotyczy dokładnego terminu rozpoczęcia i zakończenia stażu. Jeżeli nauczyciel złoży wniosek o rozpoczęcie stażu np. 14 września, to czy za początek 9-miesięcznego stażu przyjmuje się dzień 14 września, czyli staż skończy się 14 czerwca?

Wymiar stażu nauczyciela kontraktowego na stopień nauczyciela mianowanego wynosi 2 lata i 9 miesięcy. Nauczyciel kontraktowy rozpoczyna staż z początkiem roku szkolnego, nie później jednak niż w ciągu 14 dni od dnia rozpoczęcia zajęć, na swój wniosek skierowany do dyrektora szkoły. Nauczyciel mianowany rozpoczyna staż na stopień nauczyciela dyplomowanego z początkiem roku szkolnego, nie później jednak niż w ciągu 14 dni od dnia rozpoczęcia zajęć, na swój wniosek skierowany do dyrektora szkoły.

Nauczyciel mianowany może rozpocząć staż na stopień nauczyciela dyplomowanego po przepracowaniu w szkole co najmniej roku od dnia uzyskania aktu nadania stopnia nauczyciela mianowanego.

Można się spotykać z różnymi interpretacjami problemu, który został poruszony w przedstawionym pytaniu.

Interpretacja 1.

Nauczyciel może rozpocząć staż najpóźniej 14 dni od rozpoczęcia zajęć w danym roku szkolnym, w przeciwnym razie musi zaczekać do początku nowego roku szkolnego. Jeżeli zatem w ustawie mowa o stażu trwającym 2 lata i 9 miesięcy, a nauczyciel rozpocznie staż 14 września, to staż nie zostaje wydłużony do 14 czerwca, tylko kończy się w ustawowym terminie, czyli 31 maja.

Interpretacja 2.

Nauczyciel może rozpocząć staż najpóźniej 14 dni od rozpoczęcia zajęć w danym roku szkolnym, w przeciwnym razie musi zaczekać do początku nowego roku szkolnego. Jeżeli zatem w ustawie mowa o stażu trwającym 2 lata i 9 miesięcy, a nauczyciel rozpocznie staż 14 września, to staż trwa do 14 czerwca, czyli dokładnie tyle czasu, ile wskazano w przepisach (i nie należy tego traktować jako wydłużenia czasu trwania stażu).

Podstawa prawna: *Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela* (t.j. Dz.U. 2023 poz. 984).

12. Jeżeli przyjmujemy, że staż zawsze powinien się kończyć 31 maja, to na jakiej podstawie nauczyciel rozpoczynający staż później niż 1 września (np. 10 września) miałby mieć przesunięty dzień ukończenia stażu?

W przepisach prawa nie ma zapisu, że staż powinien się kończyć 31 maja. Wskazany jest natomiast termin rozpoczęcia stażu i określony jest czas jego trwania. Staż może być rozpoczęty 14 dni od dnia rozpoczęcia zajęć i powinien zakończyć się po:

- 2 latach i 9 miesiącach lub
- 1 roku i 9 miesiącach, lub
- 9 miesiącach.

Podstawa prawna: *Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela* (t.j. Dz.U. 2023 poz. 984).

13. Jak się zachować w sytuacji, gdy dyrektor szkoły nie wyznaczył mentora nauczycielowi rozpoczynającemu przygotowanie do zawodu, zatrudnionemu przynajmniej na pół etatu?

Nauczycielowi odbywającemu przygotowanie do zawodu nauczyciela dyrektor szkoły przydziela mentora spośród nauczycieli mianowanych lub dyplomowanych. W placówce niepublicznej mentorem może być dyrektor. Przestrzeganie zapisów prawa należy do podstawowych obowiązków dyrektora placówki oświatowej.

Jeżeli dyrektor nie wskazał mentora, to w znaczący sposób utrudnia nauczycielowi realizację przygotowania do zawodu. Warto w tej sytuacji porozmawiać z dyrektorem, powołać się na konkretne akty prawne i zaproponować osobę, która zechce pełnić funkcję mentora.

14. Czy przygotowanie do zawodu może rozpocząć również nauczyciel, który został zatrudniony na zastępstwo na okres krótszy niż 2 lata? Czy należy zaczekać, aż ten nauczyciel zostanie zatrudniony na umowę na okres 2 lat?

Nauczyciel, który nie osiągnął stopnia awansu zawodowego, ponieważ dopiero rozpoczyna pracę w szkole, odbywa przygotowanie do zawodu. Co do zasady jest wtedy zatrudniany na umowę o pracę na okres 2 lat (jeśli w danej szkole jest taka możliwość).

Jeśli jest on zatrudniony na zastępstwo, to również rozpoczyna przygotowanie do zawodu. Zmianie podlega jedynie forma zatrudnienia, a nie kwestie związane z awansem. Po wygaśnięciu stosunku pracy (w sytuacji zastępstwa) lub rozwiązaniu umowy dyrektor wystawia ocenę pracy, która jest uwzględniana w drugim lub ostatnim roku przygotowania nauczyciela do zawodu.

Podstawa prawna: *Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2022 poz. 1730).

15. Nauczyciel początkujący odbywa przygotowanie do zawodu nauczyciela. W drugim roku (w marcu) powinien przeprowadzić zajęcia otwarte. Został poinformowany o terminie takich zajęć oraz o osobach, które będą obserwować lekcję. Czy można przyjąć, że osoby obserwujące zajęcia nie tworzą komisji? Czy grupę obserwatorów dyrektor powinien powołać zarządzeniem (formalnie), czy też może to zrobić ustnie?

Obserwacja zajęć w drugim roku przygotowania nauczyciela do zawodu ma charakter mniej formalny niż w ostatnim roku. Ustawodawca wskazuje, że w drugim roku nauczyciel jest obowiązany przeprowadzić zajęcia w obecności: dyrektora, mentora i innego nauczyciela, przy czym nie nazywa ich komisją ani nie określa, jakie dokumenty z obserwacji należy sporządzić. Inaczej niż w ostatnim roku przygotowania nauczyciela do zawodu, kiedy wszystko jest sformalizowane.

Skoro przepisy nie stanowią inaczej, warto z tego skorzystać i w drugim roku przeprowadzić obserwację z zastosowaniem karty obserwacji, która stanowi potwierdzenie i dokumentację realizacji zajęć oraz zawiera ich opis. Nie ma potrzeby tworzenia dokumentów, których nie wymagają przepisy.

16. Jeżeli w drugim roku przygotowania nauczyciela do zawodu zajęcia otwarte odbywają się w marcu, to w jakim terminie należy dokonać oceny nauczyciela?

Prawo stanowi, że w drugim roku odbywania przygotowania do zawodu nauczyciela dyrektor dokonuje oceny pracy tego nauczyciela po zasięgnięciu opinii jego mentora. O rozpoczęciu dokonywania oceny pracy nauczyciela dyrektor szkoły powiadamia nauczyciela niezwłocznie.

17. Czy istnieją okoliczności, które mogą doprowadzić do skrócenia czasu odbywania przygotowania do zawodu przez nauczyciela początkującego?

Przypadek 1.

Przygotowanie do zawodu nauczyciela w wymiarze 2 lat i 9 miesięcy może odbyć nauczyciel początkujący ze stopniem naukowym lub nauczyciel, który prowadził zajęcia w szkole za granicą, nie posiada stopnia awansu zawodowego i jest zatrudniony w wymiarze co najmniej $\frac{1}{2}$ obowiązkowego wymiaru zajęć zgodnie z wymaganymi kwalifikacjami.

Nauczyciel składa do dyrektora oświadczenie o wymiarze, w jakim zamierza odbyć przygotowanie do zawodu, nie później niż do zakończenia roku szkolnego w drugim roku odbywania przygotowania do zawodu.

Przypadek 2.

Dyrektor może wyrazić zgodę na odbywanie przygotowania do zawodu nauczyciela w wymiarze 2 lat i 9 miesięcy w wypadku nauczyciela akademickiego, który nie posiada stopnia awansu zawodowego, lecz legitymuje się co najmniej 3-letnim okresem pracy w uczelni lub w dniu nawiązania po raz pierwszy stosunku pracy w szkole legitymuje się co najmniej 5-letnim okresem pracy i posiada znaczący dorobek zawodowy, ponadto jest zatrudniony w wymiarze co najmniej ½ obowiązkowego wymiaru zajęć zgodnie z wymaganymi kwalifikacjami.

Nauczyciel może złożyć do dyrektora wnioszek o wyrażenie zgody na odbywanie przygotowania do zawodu w wymiarze 2 lat i 9 miesięcy, nie później niż do zakończenia roku szkolnego w drugim roku odbywania przygotowania do zawodu.

Podstawa prawna: *Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela* (t.j. Dz.U. 2023 poz. 984).

18. Dokumentacja zawierająca opis i analizę sposobu realizacji wymagań przez nauczyciela mianowanego powinna liczyć 4 strony formatu A4. Co powinni w niej zawrzeć nauczyciele z wieloletnim stażem, którzy dyplomowanie decydują się przeprowadzić na nowych zasadach. Jak wówczas powinni przygotować dokumentację i jak jest ona traktowana przez komisję?

Dokument prezentujący opis i analizę sposobu realizacji wymagań, których spełnienie jest sprawdzane przez komisję kwalifikacyjną, powinien być podpisany przez nauczyciela czytelnym podpisem i nie powinien obejmować więcej niż 4 strony w formacie A4.

Należy zatem opisać w formie syntetycznej i przejrzystej, w jaki sposób w okresie od uzyskania mianowania zostały zrealizowane wymagania wskazane w rozporządzeniu w sprawie awansu zawodowego nauczycieli. Jeśli dokument zostanie przygotowany niezgodnie z zaleceniem, może zostać odrzucony ze względów formalnych.

Podstawa prawna: *Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 września 2022 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz.U. 2022 poz. 1914).

19. W nowej ścieżce awansu nauczyciel może wykazać, że jest mentorem; w awansie na starych zasadach nauczyciel może wykazać, że jest opiekunem stażu. Czy jest to równoważne?

Do dnia 31 sierpnia 2027 r. wymaganie dotyczące wykonywania zadań mentora obejmuje również możliwość wykonywania zadań opiekuna stażu dla nauczycieli odbywających staż na stopień nauczyciela mianowanego, o których mowa w art. 10 ust. 1–5 *Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2022 poz. 1730).

20. Czy w sprawozdaniach nauczyciele powinni wskazywać konkretne terminy realizacji działań? Co w sytuacji, gdy sprawozdanie jest napisane ogólnikowo, bez wskazania terminów?

W sprawozdaniu należy podać terminy realizacji zaplanowanych działań. Tym niemniej to dyrektor monitorujący przebieg stażu ocenia efekty realizacji działań oraz poprawność ich dokumentowania. Jeżeli dyrektor ocenił sprawozdanie pozytywnie, rolą komisji bądź poszczególnych jej członków nie jest podważanie kompetencji dyrektora i odnoszenie się do poprawności przygotowania dokumentu. Zatem komisja, zgodnie z zapisami prawa, zapoznaje się ze sprawozdaniem, lecz nie ocenia poprawności jego przygotowania.

Podstawa prawna: *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli* (Dz.U. 2018 poz. 1574).

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

